

برای حفظ محیط زیست

قرار برای کنگره سوم حزب چپ ایران (فدائیان خلق)

شنبه، 20 می 2023 - 12:18

گروه کار محیط
زیست حزب چپ
ایران

در کشور ما منابع طبیعی، دریاچه ها، رودخانه ها، تالاب ها و آب های زیرزمینی رو به

خشکی، فرسایش خاک در حال افزایش و کشاورزی و دامداری رو به نابودی است. انواع آلودگی های زیست محیطی به ویژه آلودگی هوا، حیات مردم را به طور فزاینده ای با خطرات جدی مواجه کرده است. برای خروج از این ابر بحران، کشور ما نیازمند اقدامات بنیادین، توقف مجموعه اقدامات مخرب زیست بوم، جلوگیری از مرگ گونه های جانوری و گیاهی، تدوین سیاست تولیدی و الگوی مصرفی همخوان با الزامات حفظ محیط زیست و برنامه ریزی راهبردی برای جبران خسارت های وارده است.

بحراب آب

ایران منطقه ای است کم آب با شرایط بد اقلیمی. ۲۵٪ خاک ایران فراخشک، ۵۰٪ خشک و تنها ۲۵٪ مرطوب است. متوسط باران سالانه در ایران ۲۵۰ میلی متر، در آسیا ۷۲۲ و در جهان ۸۲۱ میلی متر است. در ایران از ۴۱۲ میلیارد متر مکعب بارندگی در سال، ۲۷۰ میلیارد مترمکعب تبخیر و تنها ۱۳۰ میلیارد مترمکعب آن یعنی ۳۱٪ به سفره های آب زیرزمینی منتقل می شود. کشور در دو دهه اخیر با مشکل خشکسالی مواجه هست و به شدت بر میزان بارندگی ها در طول سال تاثیر منفی ایجاد نموده است. با کاهش مقدار بارش، به همراه افزایش دمای هوا، ایران طی چند دهه گذشته به طور تصاعدی خشک تر شده است.

کشوری که بیش از ۴۰ درصد از منابع آب تجدید شونده را مصرف کند، با بحران آب روبرو است. ایران ۷۳ درصد از منابع آب تجدید

شونده را استفاده می‌کند

- مصرف آب کشور ۹۳ میلیارد متر مکعب است که ۶٪ آب شرب، ۱٪ در صنعت و بقیه ۹۳٪ به مصرف کشاورزی می‌رسد. بعلت کاهش بارندگی و استفاده بی رویه آب های زیرزمینی، از ۶۰۸ دشت حاصلخیز کشور، ۴۹۹ دشت با افت شدید و نگران کننده سطح آب زیرزمینی مواجه است.

- ۱۲ درصد از مساحت ایران زیر کشت می‌رود. ولی حدود ۹۳ درصد از آب ایران در بخش کشاورزی مصرف می‌شود. برداشت ۵۰ درصد از آب مورد نیاز فعالیت کشاورزی، از منابع زیر زمینی بود.

- افزایش بی‌رویه و سودجویانه حلقه‌های چاه تا سال ۱۳۸۵ به ۷۵۴ هزار حلقه در کشور که حدود ۴۰ درصد آنها بدون مجوز حفر شده‌اند.

- افزایش بی‌رویه، غیرکارشناسانه و سودجویانه سدها از ۱۹ سد در قبل از انقلاب، به ۱۹۴ تا دهه چهارم حکومت یکی از عوامل بحران آب در ایران است.

- آب های ایران بشمول آب‌های زیرزمینی، رودخانه ها و دریا ها به درجات مختلف آلوده اند. ۱۶۴ رودخانه کشور آلوده است. آلودگی در ۷۰ درصد آنها بیش از حد مجاز است. پساب‌های شهری و صنعتی برای مثال بندرعباس: روزانه ۴۸۰ میلیون لیتر فاضلاب با محتوی مواد سمی، روغنی و چربی وارد دریا می‌کند!

- دریاچه ارومیه از جمله ۲۰ دریاچه مهم و دومین آبگیر شور کره زمین، آب آن از ۴۲ میلیارد مترمکعب به ۲۲ میلیارد مترمکعب کاهش یافته

- ایران با ۳ مشکل اساسی آب یعنی کمبود آب، آلودگی آب و خشک شدن تالاب ها و دریاچه ها روبرو است.

- از نظر مدیریت منابع آب ایران در رتبه ۱۳۲ از ۱۳۳ کشور قرار دارد.

- بحران آب پیامدهای سنگینی در حوزه‌های مختلف دارد: سلامت انسان‌ها، کاهش تولید ناخالص داخلی، افزایش قیمت آب، آسیب دیدن کشاورزی، به خطر افتادن امنیت غذایی، مهاجرت، جابجائی جمعیت، درگیری مرزی بین کشور ها و افزایش تنش بین استان ها.

خشک سالی

- کشور ما با خشکسالی روبرو است. مجموع درصد مساحت تحت تاثیر خشکسالی‌های متوسط، شدید و بسیار شدید در دوره ۱۰ ساله، ۸۲.۶ درصد بوده است. به عبارت دیگر، نزدیک به ۸۳ درصد از مساحت ایران در این دوره ۱۰ ساله، با خشکسالی در انواع مختلف روبه‌رو شده است و بیشتر نقاط ایران با خشکسالی

انباشته در طبیعت مواجه است. اتفاقی که نشانگر کاهش شدید دسترسی به آب در اقلیم کشور در یک دهه اخیر است.

تالابها

- تالابها یکی از مهمترین اکوسیستمها در حفاظت تنوع زیستی و ارائه دهنده خدمات متنوع معیشتی و تفریحی نظیرتامین غذا، تغذیه سفره‌های آب زیرزمینی، تعدیل شرایط اقلیمی، کنترل سیلاب، گردشگری طبیعی در ایران هستند اما بی‌توجهی به وضعیت تالابها، این اکوسیستم‌های ارزشمند را در بسیاری از نقاط ایران با چالشهای جدی مواجه ساخته است.

- در ایران ۲۳۶ تالاب بزرگ و کوچک وجود دارد، ۲۰ تالاب دارای اهمیت بین‌المللی است، ۱۴ تالاب تا سال ۱۳۸۰ خشک شده‌اند، تالاب گاوخونی در حوضه آبریز زاینده رود در حال خشک شدن است.

برای حفظ تالابها

۱. برآورد کردن نیاز آب زیست محیطی (حقاب تالابها) و تامین آن

۲. مدیریت پرندگان آبی

۳. حفاظت از وضعیت موجود محیط زیست تالاب

۴. حفظ کارکردها و ارزشهای اقتصادی و اجتماعی تالابها

۵. جلوگیری از آتش زدن عمدی تالابها برای سودجویی‌های اقتصادی و غیره

۶. جلوگیری از وارد شدن فاضلاب و انواع آلاینده‌های بیولوژی، شیمیایی و فیزیکی که به وسیله مزارع کشاورزی، شهرها و آبادیها و صنایع مختلف تولید می‌شود.

جنگلها

- جنگلها به عنوان ریه زمین در چرخه حیات موجودات زنده نقش موثری ایفا می‌کند. جنگلها به دلایلی از جمله رشد جمعیت و نیاز روزافزون بیشتر به منابع جنگلی، استفاده از جنگلها به عنوان منبع سوخت، تولید ذغال چوب، تبدیل مناطق جنگلی به زمین کشاورزی، فقر فرهنگی مردم، استفاده بی‌رویه جهت تغلیف دام به منظور جواب به افزایش تقاضای محلی و جهانی گوشت، فعالیت‌های صنعتی، احداث جاده‌های بین جنگلی، آتش‌سوزی، شیوع آفات و بیماریهای گیاهی، تخلیه زباله‌های شهری و بیمارستانی در مناطق جنگلی، کارهای عمرانی، اکتشاف، انتقال لوله‌های نفت و گاز توسط دولت در جنگلها، ریزگردهای زیان‌بار، رو به نابودی پیش می‌رود.

- مساحت کل جنگلهای ایران ۱۴ میلیون هکتار، حدود ۸ درصد کل مساحت کشور است. به گفته کارشناسان روزانه حدود ۴۰ هکتار از جنگلهای شمال از بین می‌رود. در ۷۰ سال گذشته هفت میلیون هکتار از جنگلهای زاگرس از بین رفته و در حال حاضر تنها پنج میلیون هکتار جنگل در زاگرس باقی مانده است،

عوامل تخریب جنگلهای ایران

- باد شدید به ویژه بادهای گرم گرمای بیش از حد، یخبندان های زودرس و یا دیررس، رعد و برق، خشکسالی، بارانهای شدید و یا سیل عواملی هستند که در تخریب جنگلهای نقش دارند.

- استفاده از جنگلهای به عنوان چراگاه

- بهره‌برداری های غلط و بدون کنترل

- ساختمان سازی

- تبدیل اکوسیستمهای پیچیده به اکوسیستمهای ساده

- فاضلاب و زباله

- عوامل انسانی از تبدیل سطح جنگل به زمین کشاورزی برای افزایش اراضی زراعی، ساختمان سازی، ایجاد جاده در میان جنگل بکر، افزایش قیمت چوب، آتش‌سوزی های عمدی و خرید و فروش زمینهای جنگلی.

فرسایش خاک

- خاک جزو عناصر اصلی حیات موجودات زنده بر کره زمین می باشد و با وجود معرفی روش‌های جدید، بی‌شک خاک مهمترین بستر تولید مواد غذایی برای انسان در مقیاس جهانی است. تولید محصولات گیاهی از اولین کارکردهای شناخته شده خاک است، در مقیاس عمر انسان، خاک یک منبع غیرقابل تجدید محسوب می‌شود. به گونه‌ای که برای تشکیل ۱۰ میلی متر خاک در شرایط طبیعی (مانند مراتع) حدود ده سال زمان نیاز است. به عبارتی تولید هر سانتی‌متر خاک در این شرایط بیش از یک قرن زمان نیاز دارد.

- فرسایش خاک در ایران بسیار بحرانی است. سالانه دو میلیارد تن خاک در کشور ما فرسوده می‌شود. این وضعیت سبب شده ایران در رابطه با فرسایش خاک در صدر کشورهای جهان باشد. فرسایش خاک در دنیا حدود ۳ تا ۵ تن در هکتار است و در ایران این مقدار به ۲۵ تن می‌رسد یعنی پنج‌برابر میانگین جهانی.

- وخامت بحران انقراض خاک در ایران از بحران آب کمتر نیست. خاک یکی از مهمترین منابع طبیعی کشور است که تاکنون بیش از منابع طبیعی دیگر نادیده گرفته شده است. بدون خاک بارور و حاصلخیز، امنیت غذایی به خطر می‌افتد و گرسنگی و سوء‌تغذیه

- گسترش خواهد یافت. مشکل ریزگردها که در سال‌های اخیر گریبان‌گیر کشور ما بوده است، محصول فرسایش خاکی است. راهکارهایی برای جلوگیری از فرسایش یا به حداقل رساندن آن - استفاده از شخم حفاظتی یا سیستم کشت بدون شخم - استفاده از شخم سطحی و افزودن مواد آلی به خاک - استفاده از گیاهان پوششی - استفاده از مالچ‌های آلی یا مصنوعی در سطح خاک - استفاده از بادشکن‌های طبیعی یا مصنوعی - احیا و اصلاح و محافظت از مراتع - تغییر سیستم آبیاری جهت جلوگیری از فرسایش خاک - کشت گیاهان در جهت عمود بر شیب زمین - سازوکار مالیات - کشت فراسرزمینی

تولید گازهای گلخانه‌ای در ایران

- تولید گازهای گلخانه‌ای از عوامل تغییر اقلیم و تخریب محیط زیست است. براساس گزارش‌های بین‌المللی، ایران در سال ۱۳۸۶ - ۲۰۰۸ تقریباً ۵۴۰ میلیون تن تولید گاز گلخانه‌ای منواکسید کربن داشته است. این میزان در سال ۱۳۹۴ - به بیش از ۸۰۰ میلیون تن افزایش یافته که در صورت تداوم روند موجود در سال ۲۰۲۵ این مقدار به ۱ میلیارد و ۸۰۰ میلیون تن خواهد رسید.

- رتبه ایران در سال ۲۰۰۷ در شاخص انتشار گازهای گلخانه‌ای، دهمین کشور جهان بود که در سال ۲۰۰۹ به رتبه هفتم جهان رسیده است.

- از سال ۱۹۸۰ تاکنون دمای کشور حدود ۱.۵ درجه سلسیوس (سانتیگراد) افزایش پیدا کرده است.

ریزگردها

- ریزگردها معضل جدی تعدادی از استان‌های کشور است. ریزگردها ذرات بسیار کوچک و سبک با قطر کمتر از ۵ میکرون است که در اثر فرسایش توسط باد تا مسافت بسیار طولانی جابجا شده و انتقال می‌یابند. خاستگاه ریزگرد آلاینده‌های صنعتی، آمدوشد خودروها، آتش‌سوزی جنگل‌ها، گسترش بیابان‌ها، خشک شدن تالاب‌ها، شخم زدن زمین در آب و هوای خشک و ... است.

- بر اساس گزارش سازمان هواشناسی، تعداد روزهایی که اقلیم ایران با پدیده گرد و خاک همراه با توفان معلق در هوا روبه‌رو شده، در مرداد سال ۱۴۰۱ در مناطق غرب و جنوب کشور نسبت به بازه درازمدت افزایش یک تا سه روزه داشته است.

- برخی کارشناسان مهمترین کانون ایجاد بحران ریزگرد در ایران، به ویژه در غرب و جنوب غربی این کشور را عراق می‌دانند. برهمن پایه، راه حل بحران را در مذاکرات آب ایران و عراق با ترکیه و در پرداخت حق‌آبه دجله و فرات از سوی ترکیه می‌دانند برخی دیگر می‌گویند. ۷۰ درصد از ریزگردها منشأ داخلی دارند و در همین رابطه بر شناسایی و کنترل کانون‌های اصلی ریزگردها و روش‌های جلوگیری از ورود ذرات گرد و غبار که همه‌ی آنها برای تثبیت خاک انجام می‌شوند، تاکید دارند. مالچ پاشی و کاشت گیاه روش‌های مناسبی برای جلوگیری از ذرات گرد و غبار به هوا هستند.

برای حفظ محیط زیست

- به رسمیت شناختن محیط زیست سالم به عنوان حق همگانی.
- تشکیل و گسترش سازمان‌های مردم نهاد محیط‌زیست و ایجاد ساز و کارهای ضرور برای تأثیر گذاری بر سیاست‌ها و اقدامات محیط زیستی.
- گفت‌ووشنود گسترده‌ی اجتماعی برای آماده شدن فضای عمومی به منظور پذیرش مسئولیت همگانی در پاسداری از آب و خاک و حفظ محیط زیست سالم و سیاست گذاری‌ها در این جهت.
- آموزش و تغییر الگوی مصرف و روش زندگی از دوران کودکی، ارتقاء فرهنگ جامعه در زمینه‌ی حفظ و پاسداری از منابع آب و محیط زیست و برنامه ریزی برای ایجاد امکان انتخاب مردم برای گزینه‌های حفظ محیط‌زیست.
- کاهش استفاده از انرژی فسیلی بعنوان سوخت، به کارگیری انرژی تجدیدپذیر و تکنولوژی‌های جدید در جهت‌ری پاک و استفاده بهینه از انرژی در مجموعه‌ی فعالیت‌های صنعتی، کشاورزی، تجاری، خدماتی، اداری، خانگی.
- سرمایه گذاری در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر، گیاهان نمک زدا، شیوه‌های نوین کشاورزی و همکاری با کشورهای که برای دستیابی به اهداف مقرر شده آب و هوایی کار می‌کنند.
- گسترش سیستم بازیافت با استفاده از تکنولوژی‌های نوین.
- کاهش پخش مواد آلوده‌زا بر پایه استانداردهای زیست محیطی در موسسات صنعتی، تجاری و اداری

- تغییر رژیم غذایی به عنوان یکی از عوامل تولید و انتشار گازهای گلخانه‌ای، تخریب خاک و منابع آب.
- کاشت درخت و گل و گیاه و جلوگیری از جنگل زدائی.
- گسترش وسائل نقلیه عمومی و جایگزین کردن وسایل تردد بنزینی، گازوئیلی و گازی با وسایل هیبریدی و تکنولوژی جدید
- اتخاذ سیاستهای مسکن و شهرسازی براساس اصول زیست محیطی و سلامت هوا و حفاظت از خاک و منابع آب
- مشارکت همگانی شهروندان و همکاری دولت و بخش خصوصی به عنوان موثرترین و مهم‌ترین راه در راستای کاهش بحران آب و خاک و حفظ محیط زیست.
- توجه به مجموعه‌ی شرایط جامعه و محدودیت‌های زیست محیطی در کشور در هنگام برنامه‌ریزی‌های کلان.
- کاربست اهرم مالیاتی برای کاهش آلودگی هوا، ایجاد امکان انتخاب‌های محیط زیستی، جلوگیری از مرگ گونه‌های جانوری و گیاهی و توقف مجموعه اقدامات مخرب زیست‌بومی.
- گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در جهت حفظ محیط زیست
- تکمیل مقررات و انجام اقدامات ضرور برای جلوی از استفاده بی رویه از آب، نابودی جنگل‌ها و مراتع و فرسایش خاک و پیشروی کویر و بیابانها
- توجه به بحران آب به عنوان مسئله ملی - منطقه ای و جهانی و از این منظر اتخاذ دیپلماسی فعال متاثر از توسعه‌ی پایدار در برخورد با کشورهای همسایه بر سر منازعات ناشی از حبابه و منابع آبی مشترک، مثل هیرمند در شرق کشور و سد سازی بر سرچشمه‌های دجله و فرات در غرب کشور.